

ԻՐՆ ՇՈՒԻՒՒՒ

Այլության Սալահադդինի կենսագրությունը

Էջ 43

Սուրհանդակ հասավ Կլըջ Արսլանի կողմից, որը թախանձում էր սուլթանին՝ նրա հետ համաձայնություն կնքել, միաժամանակ դանգատվում էր հայերից։ Սուլթանը, Կլըջ Արսլանին օգնելու համար, արշավեց դեպի Լևոնի որդու երկիրը, և հասավ Կարահիսար և ծառայության առավ Հալեբի բանակները՝ ըստ դաշնագրով եղած համաձայնության։ Բանակները միացան Նահր ալ Ազրակի մոտ, Բիհիսնեյի և Հիսն Մանսուրի³ միջև, և գետից անցնելով գնացին դեպի Նահր Ասուադը, որը Լևոնի որդու երկրի սահմանն է կազմում և գրավեցին մի բերդ, որը քանդեցին և բնակիչներին սրի քաշեցին։ Թշնամին վերադարձրեց գերիներին՝ հաշտություն ևս հղրելով։ Երբ հաշտություն կնքվեց, սուլթանը այնտեղից վերադարձավ (նա իրեն փոխանորդ է կարգում Կլըջ Արսլանին, որպեսզի դաշնագիր կնքի դեսպանների հետ)։ Այդ տեղի ունեցավ Սաբխա-Սանջա⁴ գետի վրա, որը թափվում է Նիրատի մեջ, և այդ տեղի ունեցավ 76 թվականի ջումադա ալ-ուլա ամսի 10-ին (1180 հոկտ. 2)։ Այնտեղից սուլթանը գնաց Դամասկոսի կողմը։

Էջ 46—47

Մուսուլի իշխանները նույնպես խոնարհվեցին նրա առաջ և հպատակվեցին։ Նա դուրս եկավ Խլաթից, որպեսզի նրանց օգնի ու իջավ դեպի Հարզամ⁵ և առաջացավ Մուսուլի տեր Բզադդինի վրա, շավալ ամսի 15-ին (1181 մարտ 4)։ Նրան միացավ Մարդինի տերը և սուլթանին դիմավորելու համար մյուս կողմից ժամանեցին Հալեբի մարդիկ։ Այդ միջոցին Շահի Արման Բակտիմուրը բանագնաց

ուղարկեց սուլթանին՝ հաշտություն խնդրելով Շախ ալ-Շույուխի միջնորդությամբ: Բայց նրանց միջև համաձայնություն չկայացավ: Այնտեղից սուլթանը առաջացավ Շահի Արմանի բանակների վրա, և երբ Շահի Արմանը լսեց սուլթանի գալը՝ նահանջեց դեպի իր երկիրը: Իզադդինն էլ վերադարձավ դեպի իր երկիրը, և նրա զորքը ցրվեց: Այնուհետև սուլթանը ուզեց դրավել Ամիդ քաղաքը և նրա վրա շարժվեց, ջարդեց բնակիչներին և դրավեց քաղաքը ութ օրվա մեջ: Այս տեղի ունեցավ 79 թվականի* մուհամմամ ամսի 1-ին (1183 ապրիլի 26): Նա Ամիդը տվեց Կարա Արսլանի որդի Նուրադդինին:

էջ 55:

81 թ. ռաբի ալ-ախիր ամսին (1185 հուլիս 2—հոսիս 30) մահացավ իլաթի տեր Շահի Արմանը, և նրան հաջորդեց իր ստրուկ Բաքտիմուրը. սա էր, որ որպես դեսպան դիմեց սուլթանին՝ հպատակության առաջարկով: Նա արդարակոորով ու բարեզուծ էր իլաթի ժողովրդի հանդեպ ու իր պարկեշտ կյանքով սիրելի էր դարձել ժողովրդին, որը հնազանդվեց նրան և հակվեց նրա կողմը: Երբ նա տիրացավ իշխանությանը, շատերը ցանկացան տիրանալ իլաթին, որովհետև Շահի Արմանը մեռել էր: Այսպես, նրա վրա հարձակվեց Բահլաուան իբն Իլդիգիզը. երբ նա (Բաքտիմուրը) լուր առավ այդ արշավանքի մասին սուլթանին բանագնաց ուղարկեց, առաջարկելով իլաթը հանձնել և տալ նրան՝ ինչ որ կամենա:

85 թ. (Սուլթանը պատրաստվում էր հարձակվել քաղաքի վրա և սպասում էր...) Հալեբի բանակներին, որոնք ուղացան, որովհետև նրանք զբաղված էին ֆրանկների հետ հայոց հողի վրա՝ Լևոնի որդու երկրում:

էջ 107:

Սուլթանը մի նամակ ստացավ հայոց առաջնորդ կաթողիկոսից**, որը Եփրատի կողմը գտնվող Հոռմկլայի տերն էր: Ահա այդ նամակի ընդօրինակության թարգմանությունը.

«Կաթողիկոսը ամենաանկեղծ մաղթանքներ է անում և հաղորդում հետևյալ տեղեկությունները ողորմած սուլթանի տերության. նա որ հավատացյալների պետն է, նա որ բարձր է բռնում արդարության և բարեգործության դրոշը, որը ինքնին խաղաղության հաստատումն է աշխարհի և կրոնի, սուլթանը մահմեդականության և

* Պետք է հասկանալ՝ հիշրի 579 թ.:

** Արաբ աղբյուրներում այս բառը գրվում է՝ «թաթուրոս»:

մահմեդականների. թող աստված տեական դարձնի իր բարգավա-
ճումը, կրկնապատկի իր վեհությունը և հաջողությամբ պսակի իր
բոլոր հույսերն ու նպատակները և պահի նրան ճոխության ու կա-
տարելիության մեջ:

Խնդիրը վերաբերում է Ալմանների թագավորին և այն ամենին,
ինչ պատահեց նրան ճանապարհի ընթացքում: Մեկնելով իր երկրից՝
նա բռնություն արած մտավ հունգարացիների երկիրը և ստիպեց հուն-
գարացիների թագավորին, որ իրեն հնազանդի և մտնի իր գերիշ-
խանության ներքո. նրանից գրավեց դրամ ու վերցրեց մարդկանց,
որքան որ ուզում էր: Հետո նա մտավ հույների թագավորի երկիրը,
յորավեց բազմաթիվ քաղաքներ, կողոպտեց և տեղավորվեց այնտեղ
և այնքան երկրներ դրավեց նրանից, մինչև որ ստիպեց հպատակու-
թյուն հայտնել ու իբրև ավանդ նրանից վերցրեց նրա որդուն, եղ-
բորը և բառասուն մեծամեծների: Հույներից գրավեց նաև հիսուն
կենդինար ոսկի և հիսուն կենդինար արծաթ և ատլասի կերպասե-
ղեններ՝ անսահման արժեքով: Բռնագրավեց նաև նրա բոլոր նավե-
րը և նրանցով իր բանակները անցկացրեց դեպի այն եզերքը և իր
հետ առած պատանդներին շարձակեց, մինչև որ ոտք դրեց Կլըջ
Արսլանի երկրի վրա: Նա շարունակեց իր առաջխաղացումը երեք օր,
որի ընթացքում ալ-Ավուջ ցեղի թուրքմենները սկզբում նրան դիմա-
վորելով հայթայթեցին ոչխարներ, կովեր, ձիեր և ապրանքներ, հե-
տո խորհելով, թե մի դուցե կարող լինեն գերազանցել նրա ուժերին,
հավաքվեցին և ամեն կողմից բազմաթիվ խմբերով հարձակվեցին
նրա վրա: Թուրքմենների և նրա միջև կռիվներ տեղի ունեցան, և
թուրքմենները չղաղարեցին նրան հալածելուց իր ճամփի վրա՝ 33
օր շարունակ: Երբ նա մոտեցավ Կոնիային, Կլըջ Արսլանի որդին՝
Կութբադդինը հավաքեց իր զնդերը և նրա դեմ ելավ. նրանց միջև
սաստիկ ճակատամարտ տեղի ունեցավ, և Ալմանների թագավորը
հաղթելով նրան՝ գերի բռնեց, Կոնիայի բանակներին փախուստի
մատնեց և առաջացավ դեպի Կոնիա: Այնտեղ նրա դեմ կռվելու
դուրս եկան բազմաթիվ մահմեդականներ, բայց նա ետ մղեց նրանց
հարձակումները, և սրի ուժով մտավ քաղաքը, ջարդեց մեծ թվով
մահմեդականների ու պարսիկների և այնտեղ մնաց հինգ օր⁸: Կլըջ
Արսլանը նրանից հաշտություն խնդրեց, և թագավորը հաշտություն
չնորհեց, ու հաստատվեց ապահովության պայմանագիր: Թագա-
վորը նրանից վերցրեց քսան պատանդ երկրի ավազներից և նա թա-
ղավորին խորհուրդ տվեց գնալ Տարսոնի և Մսիսի՝ ճանապարհով:
Նա այդպես էլ արեց: Նախքան այդ երկիրը՝ մտնելը, նա իր դես-

⁸ խոսքը Կիլիկիայի մասին է:

պանն ուղարկեց մի նամակով, որի մեջ հայտնում էր իր նպատակը: Հարկ եղավ ուղարկել Հաթիմ Մամուլուն՝ իբրև պատվիրակ, և նրան րնկերացան բազմաթիվ բարձրաստիճան անձնավորություններ, որոնք պետք է հանձնեին նամակի պատասխանը և ջանային համոզել (Ալամանների) թուգալորին, որ ետ դառնար դեպի Կլըջ Արսլանի երկիրը: Թագավորը իր ավագներով ժողով գումարեց և տեղեկացավ հանձնված նամակին. որը իրեն թելադրում էր վերադառնալ: Թագավորը հավաքեց զինվորներին, իջավ զետափ և այնտեղ ճաշեց. մի քիչ նիրհելուց հետո փափազ ունեցավ լողանալ սառը ջրի մեջ, որը և կատարեց, բայց ջրից դուրս գալուց հետո, աստժու կամքով, նրա վրա ծանր հիվանդություն եկավ ջրի սառնություն հետևանքով ու մի բանի օր տառապելուց հետո մեռավ: Մինչ այդ Լևոնի որդին ճամփա էր ելել՝ թագավորին հանդիպելու, բայց այդ պատահարի վրա նրա ղեսպանը, որ փախուստ էր տվել բանակից, վերադարձավ ու լուր տվեց նրան՝ կացություն մասին. նա էլ ամրացավ իր բերդերից մեկի մեջ: Ալամանների թագավորի որդին, որը ընկերացել էր հորը, նրա կողմից նշանակված էր զահի հաջորդ: Երբ նրանք մոտեցել էին մեր սահմաններին, և լսեց Լևոնի որդու ղեսպանների փախուստը՝ նրանց հետապնդել տվեց ու բռնելով ետ տարավ: Նա խոսեց նրանց հետ այսպես. «Ըմ հայրը ծերունի մարդ էր և ոչ մի այլ բան չէր մղում նրան զրավելու այս երկրները, բացի սուրբ վայրերին ուխտ զնալու փափազից: Այժմ ես եմ, որ վարում եմ իշխանությունը, ես, որ այսքան տառապեցի այս ճամփաների վրա: Ով որ ինձ կհնազանդի՝ լավ կանի, եթե ոչ՝ ես կարշավեմ նրա երկրի վրա»: Լևոնի որդին հարկադրվեց տեղի տալ և գնալ զիմավորել թագավորին: Արդարև, նա գտնվում էր մի մեծաթիվ բանակի զուխը, որը հավաքել էր արշավանքի համար. այդ բանակը բաղկացած էր քառասուն հազար հեծյալներից և անթիվ հետևակազորից բաղկացած այլազգի ժողովուրդներից: Նրանք իրենց պետերին կատարյալ հնազանդ էին, և այն աստիճանի խիստ էր կարգապահությունը, որ երբ նրանցից մեկը մի հանցանք գործեր, նրան պատժում էին՝ ոչխարի նման խողխողելով: Ասում են, թե իրենց պետերից մեկը շափից ավելի խոշտանդել էր իր ծառային՝ ծեծելով նրան: Քահանաները մի ժողով գումարեցին նրան դատելու համար, և նա միաձայն մահվան դատապարտվեց: Շատերը միջամբտեցին նրա համար թագավորի մոտ, բայց նա բոլորովին տեղի չտվեց. հանցապարտը պատժվեց: Այս մարդիկ իրենց զրկել են ամեն

հաճույքից, և երբ լավում էր, որ նրանցից մեկը թույլ է տվել որևէ հաճույք, նա իր ընկերների կողմից հանդիմանության էր արժանանում, և բոլորը լքում էին նրան։ Այս ամենը արդյունք է այն խորը վշտի, որ նրանք զգում են՝ տեսնելով սուրբ երկրի վիճակը։ Վստահեցնում էին, թե նրանցից շատերը երկար ժամանակ կամո-վին իրենց ղրկել են զգեստից և երկաթ են հագել, թեև այդ բանը արգելվեց իրենց պետի կողմից։ Նրանք համբերությամբ կրում են ամենաթանր տառապանքները, տքնություն և հոգնություն։

Ձեր խոնարհ ծառան* սրանով կացություն մասին տեղեկացնում է ձեզ և եթե սրանից հետո մի նոր բան պատահի, կտեղեկացնի դարձյալ բարձրյալն աստուծո կամքով»**։

Սա է նամակը կաթողիկոսի, և այս բառը նշանակում է խալիֆա. նրա անունն է Բար Քրիթուր*** իբն Բասիլ»⁹։

էջ 106

Քիչ անցած լուր հաղորդեցին, թե Ալմանների թագավորը ժամանել է Կլըջ Արսլանի երկիրը, և այս վերջինը նրան դիմադրելու համար հավաքել էր թուրքմեններից շատ մարդկանց և գնացել էր արգելելու նրա անցումը դեպի այս կողմ, բայց անկարողության է մատնվել (թշնամու) թվի առավելության պատճառով, ինչպես նաև առաջնորդ շունենալու պատճառով։ Թեև Կլըջ Արսլանը դիմադրու-թյուն էր ցույց տվել, բայց նա մտադրել էր համաձայնվել նրանց հետ, ուստի, երբ նրանք գետից անցնելով մտան իր երկիրը, նա հա-մաձայնություն կնքեց և հանձն առավ օգնել ճրանց ու ճանապարհ ցույց տալ, որպեսզի անցնելով իր երկրից, մտնեն Լևոնի որդու եր-կիրը։ Ուղարկեց նաև ուղեցույցներ։ Ճանապարհին նրանք ենթարկ-վեցին սաստիկ սովի, այն աստիճան, որ գեցեցին իրենց կերպասե-ղենի մի մասը։ Ինչպես տեղեկացրին մեզ,—և Ալլահը գիտե, թե ճիշտ է,— նրանք, անկարող լինելով կրել իրենց զենքերը, սաղա-վարտներն ու զրահները, հավաքեցին ու այրեցին՝ թողնելով եր-կաթների մի կույտ, որպեսզի նրանցից ոչ մի հատը գործածելի չմնա։ Այդ վիճակում նրանք շարունակեցին ճանապարհը և հասան այն քաղաքը, որը կոչվում էր Տարսոն****. կանգ առան մի գետի մոտ անցնելու համար։ Իրենց թագավորը ցանկացավ լողանալ, բայց ջուրը չափազանց սառն էր, և այդ պատճառով նա սաստիկ հիվան-դացավ և մահացավ։ Երբ նա իմացավ, թե ինչ դժբախտություն էր

* Բնագրում՝ մամլուքը։

** Բնագրում՝ ինչա ալլահ։

*** Կրիթուր։

**** Բնագրում՝ Թարսուս։

պատահելու իրեն, հաջորդ նշանակեց որդուն, որն ընկերացել էր իրեն: Խորհուրդ դումարեցին և որոշեցին հռացնել նրա մարմինը քաջախի մեջ և իր ոսկորները մի պարկի մեջ հավաքեցին, որպեսզի փոխադրեն Երուսաղեմ — որի վրա Ալլահի հովանին թող անպակաս լինի — և նրան թաղեն Երուսաղեմում: Նրա զինակիցները որդուն նշանակեցին իբրև հաջորդ, մինչդեռ անդրանիկ որդին փոխանորդում էր նրան իր երկրում: Զինվորների մեջ կային այնպիսիք, որոնք կույմնակից էին նրան և նրան ընկերացող որդուն հաստատեցին իբրև պետ, որպեսզի առաջնորդի բանակները: Երբ Լևոնի որդին լսեց, թե ինչ պատահեց նրանց, այսինքն՝ նրանց թագավորի մահը և այդ բանի հետևանքով նրանց կրած բոլոր տառապանքները քաղցի, մահվան և հիվանդությունների շնորհիվ, շուրջը դնալ նրանց մոտ, որովհետև նախ՝ որ չգիտեր, թե դեպքերը ինչ ընթացք պիտի ստանային. և երկրորդ՝ որ նրանք ֆրանկ էին, Իսկ ինքը հայ էր, և քաշվեց իր անառիկ բերդերից մեկը:

Էջ 110

Երբ սուլթանը լուր առավ, թե Ռումի թագավորը հասել է Լևոնի երկիրը և մոտեցել է մահմեդական երկրներին, դումարեց իր պետության ավագներին և խորհուրդ հարցրեց, թե ի՞նչ պետք է անել¹⁰: Որոշվեց բանակի մի մասն ուղարկել թշնամուն դիմադրելու իսկ մնացածը թողնել Մանսուրի հրամանատարության տակ:

Բանակների գլուխ անցան, առաջինը՝ Մամբեջի իշխան Նասիր ադդին իբն Տակիադդինը, հետո — նախորդի որդին՝ Իզադդինը, որը Քաֆր Թաբի, Բարինի և ուրիշ վայրերի իշխան էր, հետո՝ Բաալբաքի իշխան Մաջդուդդինը, հետո՝ Շայգարի իշխան Սաբիկադինը, հետո՝ Հալեբի Բարուկիայի գնդերը ամբողջությամբ, հետո՝ Համաթի գնդերը, հետո Ելավ նաև սուլթանի որդին՝ ալ-Մալիք ալ-Աֆղալը, հակառակ հիվանդությանը, որով տառապում էր, հետո՝ իր պահակազորով Դամասկոսի իշխան Բադրադդինը՝ հակառակ հիվանդությանը, որով տառապում էր, այնուհետև (սուլթանի) որդին՝ ալ-Մալիք ալ-Դահերը գնաց դեպի Հալեբ՝ ճանապարհը հետադուրսելու համար և հարկ և դաժ հրահանգները տալու համար: Հետո ելավ ալ-Մալիք ալ-Մուզաֆֆարը, պաշտոն ունենալով հոգալ հաջորդ քաղաքների պաշտպանությունը և զբաղվել առաջացող թշնամու շարժումներով:

Այն ժամանակ զինվորների մեջ մեծ հիվանդություն ընկավ: Հիվանդացավ Խառանի իշխան Մուդաֆֆարադդինը և առողջացավ, նրանից հետո հիվանդացավ ալ-Մալիք ադ-Զաֆիրը և առողջացավ,

և մեծերից շատերը հիվանդացան, ինչպես և ուրիշները: Բոլոր հիվանդներն էլ առողջացան, փառք Ալլահին, իսկ թշնամիների մոտ հիվանդությունը ավելի տարածվեց և ավելի ծանր եղավ. նրանք բազմաթիվ մեռյալներ ունեցան. այդ պատճառով սուլթանը ավելի վճռապես որոշեց դիմադրել թշնամուն:

(Ալմանների կայսեր) որդին էլ, որը հաջորդեց իր հորը, նույնպես հիվանդացավ և այդ պատճառով մնաց լեռնի որդու երկրի մի վայրում: Նրա հետ սլնտեղ մնացին 25 ասպետներ և 30 ճաճարականներ: Բանակը ուղղվեց դեպի Անտիոքի կողմերը, ճանապարհը կտրելու նպատակով: Զինվորների թվի մեծության պատճառով բանակը բաժանվեց երեք զորաբաժինների: Առաջին զորաբաժինը՝ Բաղրասի բերդի ներքևից, ավերելով հունձքերը շարժվեց առաջ: Բաղրասի պահակազորը, որը բաղկացած էր իրենց լավագույն զինվորներից, անակնկալորեն հարձակում գործեց և փախցրեց նրանց, երկու հարյուր մարդ գերեց և կողոպտեց, որովհետև նրանց մի մասը տկարացած էր հիվանդության և բեռնատար ձիերի ու զինսկան գործիքների անբավարարության պատճառով: Երբ այս լուրը պատգամավորների միջոցով Ասորիք հասավ այնտեղից օգնության փութացին գնդեր, որպեսզի հետապնդեն թշնամուն. այդ զինվորները հանդիպեցին բազմաթիվ մարդկանց, որոնք բերդից դուրս էին եկել իրենց ձիերին խոտ ճարելու համար և նրանց վրա ուժգնորեն հարձակվելով ջարդեցին և գերիներ վերցրին, որքան որ կարող էին: Ըստ լրաբերների տված տեղեկության՝ սպանվածների և գերիների թիվը շուրջ հինգ հարյուր էր:

Այն ժամանակ կաթողիկոսի կողմից սուլթանի մոտ հասավ մի երկրորդ պատվիրակություն և նա տվեց տեղեկություններ, ասելով, որ նրանց թիվը շատ մեծ է, բայց շատ են տկարացած և քիչ ձիեր ու պաշար ունեն և իրենց գույքերի մեծ մասը էջերի վրա էին փոխադրում: Նա ասաց. «Նա կանգնեցի մի կամրջի վրա, որի վրայով նրանք պետք է անցնեին, որպեսզի կարողանամ դիտել նրանց. տեսա, որ քչերը միայն զենք կամ նիզակ ունեին, և երբ նրանց հարյուր տվեցի, թե ի՞նչ է դրա պատճառը, պատասխանեցին, թե երկար օրեր վատառողջ վայրում մնացած լինելով, առանց ուտեստի և վառելանյութի շատերը մահացել են ծայր աստիճան թշվառությունից, և իրենք ստիպված են եղել մորթել ձիերը և ուտել, այրել և նիզակները և զենքերի փայտերը. իսկ այն առաջապահները, որոնք մինչև Անտիոք են հասել՝ մեռել են: Նա պատմեց, թե՛ լեռնի որդին, երբ տեղեկացավ նրանց այսպես տկար լինելու մա-

սին, ոգավելով ինքավորի տկարությունից ու հիվանդությունից և հետևորդների սակավությունից, որոշեց զրավել նաև նրա ունեցվածքը: Անտիոքի իշխանը, երբ լսեց այդ բանը, Ալամանների թագավորին մարդ ուղարկեց՝ հրավիրելով Անտիոք, որպեսզի թագավորը իր մոտ մեռնի, և ինքը (Անտիոքի իշխանը) յուրացնի նրա ունեցվածքը:

ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Եղիպտոսի և Ասորիքի սուլթան, Այուբյան ղինաստիայի հիմնադիր Առուլ-Մուղաֆֆար Յուսուբ իրն Այուբ իրն Շադի Սալահադդինը ծնվել է 1137 թվականին: Նրա հայրը՝ Այուբը և հորեղբայրը՝ Շիրքուհը, երիտասարդ հասակում մեկնելով իրենց ծննդավայր 'Իվի-ից, գնացել էին Միջագետքի Թիկրիդ քաղաքը և մտել Զանգի Աթարեկի մոտ ծառայության ու բարձր դիրք զբաղել: Հետո նրանք ծառայության մտան Նուրադդինի մոտ: 1164 թվականին Նուրադդինը Եղիպտոս ուղարկեց Շիրքուհին, որպեսզի Ադուդ Լիդին ավաճ խալիֆի վեզիր Շավերին վերահաստատի իր պաշտոնի վրա: Սալահադդինը ընկերացավ իր հորեղբորը: 1168 թվականին խալիֆը նորից պաշտոնից հեռացրեց Շավերին. որով Սալահադդինը Լրկրորդ անգամ ընկերացավ իր հորեղբորը՝ դեպի Եղիպտոս: Ներքին խռովությունների հետևանքով Շավերը զխատվեց, և խալիֆը վեզիրության պաշտոնը տվեց Շիրքուհին: Շիրքուհը շուտով մահացավ, խալիֆը նրան հաջորդ կարգեց Սալահադդինին՝ տալով նրան ալ-Մալիք ահ-Սասր տիտղոսը: Այդ պաշտոնի վրա էր դեռ, հոր խաչակիրների դեմ մի արշավանք կատարելով՝ նրանց հաղթեց Գադայում, այդ կովի մեջ ցուցադրելով ռազմագիտական կարողություններ: Նուրադդինը, որի նպատակն էր վաղ թե ուշ տեր դառնալ Եղիպտոսի խարխլված Ֆաթիմյան ղինաստիայի իշխանությանը, հրաման ուղարկեց Սալահադդինին*, որ աղոթքը կատարել տա Բաղդադի խալիֆի անունով և այսպես, լուսլայն, գրեթե առանց որևէ ընդդիմության, կատարվեց մի մեծ հեղաշրջում մուսուլմանների կրոնական և քաղաքական կյանքում: Վերջ տրվեց Ֆաթիմյանների խալիֆայական ղինաստիային: Նուրադդինը, սակայն, կառավարում էր Սալահադդինի վրա և ուղից չեզոքացնել նրան, բայց Սալահադդինը նրա ծուղակը չընկավ և կարողացավ Նուրադդինի մահից հետո Բաղդադի խալիֆին ճանաչել տալ իրեն՝ որպես Եղիպտոսի և Ասորիքի իշխան:

Սկզբում Սալահադդինը վախենալով Նուրադդինի կողմից պատժողական հարձակումից, ագրեսիվ քաղաքականություն ցույց չտվեց խաչակիր իշխանությունների դեմ: Նուրադդինի մահից հետո Սալահադդինը սկսեց մի շարք պատերազմներ. իր իշխանությունը մյուս էմիրների վրա տարածելու և խաչակիրներին մուսուլմանական Լրկրներից վտարելու համար 1187 թվականի հուլիսի 4-ին Տիրեբրյադի հռչակավոր անկասկածաբարում հաղթեց ֆրանկներին, դերի բռնեց Երուսաղեմի թագավոր Գվիդոն Լուդինյանին և հոկտեմբերի 2-ին զբաղեց Երուսաղեմը, մեծագույն հարված հասցնելով խալիֆներին: Այդ զբաղումը արձագանք գտավ Եվրոպայում և խաչակրաց Լրրորդ արշավանքի կազմակերպման առիթ դարձավ: Սալահադդինը իր զինավոր մայրաքաղաքը և բնակությունը հաստատել էր Դամասկոսում, որտեղ մահացավ հիշրի 589 թվականի սաֆար ամսի 27-ին, չորեքշաբթի օրը (1193 մարտ 4):

* Իր թղթակցությունների մեջ Նուրադդինը նրան «Ամիր սպասալար» տիտղոսն էր տալիս: